

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

Oltářní obraz

Praktická práce

Zuzana Haiflerová

Vizuální kultura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce:

MgA. et Mgr. Stanislav Poláček

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů.

V Plzni 2013

.....

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce MgA. et Mgr. Stanislavu Poláčkovi za správné nasměrování a individuální přístup.

Anotace

Cílem mojí bakalářské práce je vytvořit soubor pěti deskových maleb středního formátu na biblické téma, součástí praktické práce je i soubor návrhů. Použila jsem akrylové barvy na plátno. Velikost obrazů je 130x90 cm a 130x130 cm. V teoretické části se věnuji oltáři, jeho významu a historii, dále popisuji život Jana Křtitele, hlavní inspirační zdroje, proces tvorby a technologický postup.

Annotation

The aim of the bachelor thesis is to create a set of five medium format pictures based on biblical theme. Another part of practical work is a set of sketches. I have used an acrylic technique on canvas. The size of the pictures is 130x90 cm and 130x90 cm. In theoretical part I deal with altar, its meaning and history, then I describe the life of John the Baptist, the main sources of inspiration, the process of my work and technological process.

1. Obsah

1. Obsah	1
2. Úvod	2
3. Oltář.....	3
4. Jan Křtitel.....	5
5. Proces tvorby.....	9
5.1 Inspirace	9
5.1.1 Andrej Rublev	9
5.1.2 Orfismus	10
5.1.3 František Kupka	11
5.1.4 Color field painting – umění barevných polí	12
5.1.5 Mark Rothko.....	14
5.2 Cesta k abstrakci.....	15
5.3 Technologický postup.....	16
5.3.1 Charakteristika akrylových barev	17
5.4 Popis obrazů	18
5.4.1 Anděl	18
5.4.2 Setkání.....	19
5.4.3 Voda	19
5.4.4 Salome.....	20
5.4.5 Smrt.....	21
6. Závěr.....	21
7. Resumé.....	23
8. Seznam použité literatury	24
Obrazové přílohy	26

2. Úvod

Nejhlubší schopností duše je schopnost oběti. V nejhlubším nitru člověka spočívá ono ticho a jasnost, z nichž vystupuje k Bohu oběť. Tohoto nejvnitřnějšího a nejtíššího a nejsilnějšího v člověku je oltář venku viditelným znamením.¹

Tématem mé bakalářské práce je oltářní obraz. Důležitý je už ten fakt, že téma práce jsem si vybírala samostatně. Věděla jsem, že pokud chci, aby moje práce byla upřímná a byla pro mě prospěšná, musím k ní mít osobní vztah. Vybrané téma mě musí zajímat, musí se mě osobně týkat a musí mě posunout dál.

Rozhodla jsem se namalovat biblické téma. S příběhem Jana Křtitele jsem se setkávala častěji než s jinými biblickými příběhy, velmi mě zaujal a byl pro mě inspirující. Právě proto jsem si ho vybrala pro své výtvarné ztvárnění.

Už delší dobu jsem hledala nějaké svoje místo, alespoň trochu izolované od světa, kde bych se v klidu a bez stresu mohla věnovat vlastním myšlenkám a pocítila klid a duchovní prožitek. Hledala jsem místo, ve kterém bych měla pocit, že je opravdu něco nade mnou.

Takový pocit ve mně vyvolávají sakrální prostory. Pohled do prostoru kostela ve mně vzbuzuje pokoru, celý ten pocit něčeho nad námi ještě dokresluje zvláštní akustika, ticho a klid.

Současně ve mně toto místo vyvolává pocit nepatřičnosti. Obdivuji jeho architekturu a atmosféru, ale jsem v něm cizincem. Tato místa mají svoje vlastní pravidla a rituály, do kterých já nepatřím a dobře jim nerozumím. Proto jsem se rozhodla vytvořit si vlastní místo, vlastní svatyni, ve které bych se cítila přirozeně.

Naštěstí sakrální architektura není jediný prostor, v němž cítím pokoru a přítomnost Boha. Obdobné pocity mě provázejí v přírodě, ve volném prostoru oddělené od lidí, v klidu a tichu. Našla jsem starý už nepoužívaný kamenolom. Když jsem jeho prostoru vstoupila, věděla jsem, že je to právě to místo, před kterým se člověk cítí malý.

¹ ČERNOUŠEK, Tomáš. Liturgický prostor. Olomouc: Nakladatelství Matice cyrilometodějská, 1995.

Svůj oltář jsem postavila před pramen vytékající z odhalené skály a stačilo jen tento prostor opatřit oltářním obrazem, který tak našel svůj smysl. Našla jsem si místo, kde bych se mohla setkávat s Bohem, místo, kde bych se necítila nepatříčně a cizí. Aby toto místo bylo opravdu moje, musela mu dát i něco ze sebe, něco mu obětovat. Právě na toto místo jsem umístila svoje obrazy.

3. Oltář

Slovo oltář pochází z latinského altare, což znamená obětní stůl. V římskokatolické církvi je oltář ústřední částí chrámu. Skládá se z mensy, oltářního stolu, na kterém kněz slouží mši svatou. V pravoslavné církvi je oltářní část chrámu vyhrazena kněžím a od chrámové lodi je oddělena ikonostasem.²

Existuje několik pohledů na význam oltáře. Historie oltáře, jeho funkce a podoba jsou těsně spjaty s historií židovského národa. Židovský národ žil uprostřed mezi polyteistickými národy. Židé od počátku věřili v jednoho Boha, v Boha svatého a spravedlivého. Již od počátku věděli, že vše bylo stvořeno Bohem a že tento Bůh si židovský národ vyvolil, aby z něj vyšla spása ostatním národům. Pohanské národy obětovali ve snaze působit na božstvo, snažili si bohy naklonit a obětí jim dát život. Oltáře obvykle tvořily velké balvany nebo neupravená skaliska a byly považovány za božstvo. Krev obětního zvířete, někdy i člověka se tak dostala do styku s oltářem, tedy samotným božstvem a to stačilo. Později oltáře trochu změnilu podobu, později se používaly neupravené kameny. Neotesané kameny byly považovány za živé a nezraněné lidskou rukou. Účelem oběti bylo pouze vyživování bohů. Ve Starém zákoně, ve Zprávě o Noemovi, můžeme najít první zmínky o stavění oltáře. Noe po potopě postavil Hospodinu oltář. Dále také Abrahám postavil oltář po příchodu do země zaslíbené. Smysl obětí a oltáře u Izraelitů a pohanských národů se velmi liší. Izraelité nikdy nepovažovali oltář za modlu nebo za božstvo. Oltář pro ně reprezentoval znamení přítomnosti Boha a také

² PAVLINCOVÁ, Helena: HORYNA, Břetislav. Judaismus křesťanství islám. 2. Vydání, Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. ISBN 80-7182-165-9

znamení oběti a odevzdání Bohu. Oltář je tedy znamením obětavosti, symbolem vzdání se něčeho, co člověku patří, a šlechetného myšlení. Základní záznamy o oběti a oltáři lze najít v knize Exodus při vyhlášení Desatera Božích přikázání na Sinaji. Zde došlo k uzavření smlouvy mezi Bohem a Izraelským národem. Další částí rituálu obětování byla obětní hostina. Při obětní hostině se spaloval kousek obětního zvířete, ostatní maso snědli ti, kteří obětované zvíře přivedli. Tímto způsobem děkovali Bohu za pokoj a vítězství. Obětní hostina byla v celém Předním Orientě ojedinělá. Okolní národy tuto oběť neznali. Lidé slavili obětní hostinu okolo oltáře. Hostina byla jakýmsi znamením a potvrzením společenství mezi Bohem a lidmi a lidé při ní prožívali přítomnost Boha. Po příchodu do Země zaslíbené byly oltáře postaveny na několika poutních místech. Oltář stál vždy ve volném prostranství. Pro Židy byl starozákonní oltář jen znamením živého Boha a Bůh jeho prostřednictvím lidem připomíná svou přítomnost. Biblický Bůh oběť nepotřebuje, nic z ní nezískává, ale prostřednictvím oběti se člověk přibližuje Bohu.

Druhým významem oltáře je židovská slavnost Pascha, která se slaví jako připomínka na vysvobození Izraelitů z Egypta. Každá rodina při tomto obřadu obětovala beránka, poté ho upekli na ohni, aniž by mu zlomili kosti. Při večeři se pilo víno, jedl nekvašený chléb a hořké byliny. Všichni přítomní na hostině seděli kolem stolu. Slavnost Pascha a obětování beránka nám vytváří jasnou návaznost na Poslední večeři. Dokonce v knize Zjevení se Kristus představuje jako zabitý beránek, kterého přenáší na nebeský oltář, jako dar. Kristus také o své smrti mluvil jako o smírné oběti Božího služebníka. Tím se nám vytváří odkazy na beránka a jeho krev, která tvoří výkupné za židovský národ, dále na oběť u Sinaje, která potvrdila Starou smlouvu a také na smírnou oběť. Právě to nám ukazuje, že Ježíšova smrt měla obětní charakter. Ježíšova smrt zjednala odpuštění hříšců, potvrzuje Novou smlouvu, tím dává zrod novému lidu a zajišťuje vykoupení. Eucharistie má tedy prostřednictvím společného pokrmu připomínat jedinečnou oběť na kříži a tím spojit nový křesťanský obřad se starobylými obětními obřady. Právě zde je velmi patrná návaznost Nového zákona na Starý.³

Při obřadu přijímání tedy přistupujeme ke stolu krve a těla Páně a tím sdílíme stůl s Kristem. Ve knize Zjevení je popis nebeského oltáře. Nebeský oltář je zlatý, šlehají z něj plameny a k bohu se valí kouř s příjemnou vůní. Pozemské oltáře jsou jen jeho

³ ČERNOUŠEK, Tomáš. Liturgický prostor. Olomouc: Nakladatelství Matice cyrilometodějská, 1995.

reprezentacemi. Oltář, kolem něhož se lidé shromažďují při slavení eucharistie, představuje jak obětní oltář, tak stůl Páně. Oltář je obrazem Kristova těla, ale současně je Kristovo tělo na oltáři. Kristus znamená pomazaný, proto je i oltář při svém svěcení pomazán olejem. Oltář byl původně vždy středem chrámu. Výchozím bodem oltáře je stůl. Je to symbol stolu, na kterém byl při poslední večeři položen chléb. Proto jeden chléb a jeden stůl jsou symboly jednoty církve.

Oltář ve tvaru stolu převládal ve středověku. Od 3. století se oltáře začaly měnit, začaly se stavět na malé podium. Na konci 4. století se obětní stoly odnášely. Od 5. století se stavěly stabilní oltáře, a to z kamene, zde je tedy patrná návaznost na starozákonní oltáře. Další změna nastala po druhém vatikánském sněmu. Ten požadoval několik změn v podobě oltáře, které se udržely do dnes. Oltáře jsou pevné nebo přenosné. V kostele by měl být pevný a posvěcený oltář. Kolem oltáře má být umožněn pohyb, oltář by neměl být u stěny. Na oltář by se měla přirozeně obracet pozornost celého shromáždění. Deska by měla být kamenná, aby odpovídala symbolice oltáře. Oltář by měl být přikrytý plátnem, kolem něj se staví alespoň dvě svíce z včelího vosku a blízko oltáře se umísťuje kříž. Oltář je středem chrámu a v určitém smyslu se kolem něj řadí všechny obřady církve.⁴

4. Jan Křtitel

Jan Křtitel byl nejvýznamnější postavou bible vedle Ježíše Krista a Marie Magdalské. Ve své podstatě také tvořil spojení mezi Starým a Novým zákonem. Jan Křtitel byl předchůdce Ježíše Krista, byl ohlašovatelem jeho příchodu. Podle pravoslavné tradice je také nazýván Předchůdce. Jan Křtitel je považován za posledního proroka Starého zákona a za prvního novozákonního světce.⁵

⁴ ČERNOUŠEK, Tomáš. Liturgický prostor. Olomouc: Nakladatelství Matice cyrilometodějská, 1995.

⁵ *Jan Křtitel* [online] Dostupné z: <<http://www.myty.info/view.php?cisloclanku=2010080001>> Citováno dne [2013-07-05]

Jan Křtitel často bývá považován pouze za proroka či poustevníka, ale podle mnohých tradic je vnímán jako mnohem důležitější postava. Tyto tradice vidí Jana, jako Ježíšova ochránce a učitele. Jan Křtitel měl mnoho učedníků, mezi nimi i několik apoštolů. Jan Křtitel obnovil tradici křtu a prostřednictvím Ježíše nám odkázal modlitbu Otčenáš. Nejdůležitějším posláním Jana Křtitele bylo připravit cestu Ježíši Kristu připravit srdce izraelského lidu.

Existují spekulace o možné rivalitě mezi Janem a Ježíšem, kterým ovšem nenasvědčují zmínky v evangeliích, ba právě naopak, ukazují nám, že Ježíš si Jana vážil a projevoval mu úctu.⁶

Pravím vám, mezi těmi, kdo se narodili z ženy, nikdo není větší než Jan. (Luk 7,28)

Příběh Jana Křtitele nenajdeme pouze v evangeliích, ale je také zmiňován v díle židovského historika Josepha Flavia – Židovské starožitnosti.

V Janově evangeliu je Jan označen za člověka, který podává svědectví o Mesiášovi, je zde popsán jako člověk, kterého seslal Bůh. Na rozdíl od toho některé tradice Jana považovaly za nebeskou bytost, za posla božího tedy anděla. Například Markovo evangelium představuje Jana jako anděla, také v ikonografii Pravoslavné církve je Jan často zobrazován s křídly.⁷

Hle posílám svého posla před tvou tvář, by ti připravil cestu. (Mk 1,2-3)

Jan Křtitel se narodil postaršímu páru Alžbětě a Zachariášovi, který byl knězem. Alžběta byla neplodná, a proto neměli žádného potomka.

Oba byli spravedliví před Bohem a žili bezúhonně podle všech Hospodinových příkazů a ustanovení. Neměli však děti, neboť Alžběta byla neplodná a oba byli již pokročilého věku. (Luk 1,6 -7)

⁶ Jan Křtitel [online] Dostupné z: <<http://www.myty.info/view.php?cisloclanku=2010080001>> Citováno dne [2013-07-05]

⁷ Jan Křtitel [online] Dostupné z: <<http://www.myty.info/view.php?cisloclanku=2010080001>> Citováno dne [2013-07-05]

Jednoho dne na Zachariáše padl los, aby šel do Hospodinova chrámu a obětoval kadidlo. Tam se mu zjevil archanděl Gabriel a zvěstoval mu narození syna Jana. Zachariáš mu neuvěřil, protože věděl, že Alžběta je neplodná a že jsou oba staří, proto jako trest, že neuvěřil, Zachariáš oněměl až do Janova obřezání. Zanedlouho Alžběta počala. Když byla Alžběta v šestém měsíci, poslal Bůh anděla do Nazaretu, aby panně Marii zvěstoval narození Ježíše Krista. Alžběta s Marií byly příbuzné, proto Marie odešla za Alžbětou do hor. Jakmile Marie vešla do Zachariášova domu a pozdravila Marii, Alžbětino dítě se pohnulo a ona věděla, že do ní vstoupil Duch svatý. Když Alžběta porodila a její syn byl obřezán, němý Zachariáš napsal na tabulku, jak se dítě bude jmenovat, v tom okamžiku Zachariáš získal zpátky řeč. *Chlapec pak rostl a sílil v duchu a žil na poušti až do dne, než vstoupil před Izrael. (Jan 1,80)* Jan Křtitel začal kázat v judské poušti. Jan nosil oděv z velbloudí srsti, opásaný koženým páskem a jedl kobyly a med divokých včel. Jan vytvářel jakýsi přechod mezi obdobím zákona a proroků, které bylo jeho službou ukončeno a obdobím milosti, které započalo smrtí a vzkříšením Ježíše Krista. Janem končí Starý zákon (Stará smlouva) a Ježíšem začíná Nový zákon. Někteří lidé si mysleli, že Jan je Ježíš a naopak. Když Jan uviděl Ježíše, řekl: *Hle boží beránek, který snímá hřích světa. (Jan 1,29)* Jan vydal svědectví o Kristu, dosvědčil, že Ježíš je ten Mesiáš, který byl prorokován. Jan za svůj život neudělal žádný div. Jan Křtitel měl svoje učedníky a někteří z nich se později stali učedníky Ježíše Krista.⁸

Důležitým prvkem Janovy služby byl křest. Byl to křest ve vodě, který sloužil jako pokání na odpuštění hříchů. Jan křtil ty, kteří učinili pokání a rozhodli se vést lepší život. Jan křtil v řece Jordánu a jeho křest sloužil i jako veřejné svědectví o pokání a o tom, že člověk se rozhodl být lepší. Křest byl jakýmsi stvrzením, že člověk už učinil pokání a bylo mu odpuštěno. Křest byl vnějším potvrzením vnitřní změny. Janovi učedníci také křtili jeho křtem. Stejně jako Janova služba byla pouze přechodem od proroků a zákona k osobě Ježíše Krista, i jeho křest byl pouze přechod a jeho platnost byla jen dočasná. Křesťanský křest ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého je úplně jiný. Lidé jsou křtěni v Kristovu smrt a stávají se tak součástí jeho zmrtvýchvstání. To ovšem za Janova života nebylo možné, protože v té době Ježíš ani nezemřel, ani nevstal z mrtvých. Ježíš se nechal pokřtít od Jana

⁸ NĚMEC, Petr. *Osoby Nového zákona*. 1. Vydání, Cheb: IRPEN, 2009. ISBN 978-80-87229-03-3

Křtitele. Jan se tomu nejdříve bránil, naopak on chtěl být pokřtěn od Ježíše. Ježíš ho však přesvědčil, že tak je to správné.⁹

Připust' to nyní, neboť tak je třeba, abychom naplnili všechno, co Bůh žádá. (Mat 3,15)

Po působení v Judsku byl Jan uvězněn Herodem Antipou. Ten nechal Jana zatknout, kvůli své manželce Herodiadě. Jan kritizoval jejich sňatek a označil ho za nezákonný, protože Herodiada byla dříve vdaná za Herodova bratra Filipa z Chalcis. Ve vězení měl Jan pochybnosti o Ježíši Kristu, a proto mu po svých učednících poslal zprávu, ve které se ptal, jestli je to opravdu on, ten očekávaný Mesiáš. Ježíš mu poslal odpověď. *Jděte a zvěstujte Janovi, co vidíte a slyšíte. Slepí vidí, chromí chodí, malomocní jsou čistí, hluchí slyší, mrtví se křísí a chudým se káže evangelium. (Mat 11,4-5)*

Herodes chtěl Jana popravít, ale bál se zástupů, lidé ho považovali za proroka. Z Markova evangelia se dozvídáme, že Herodes sám Jana Křtitele považoval za spravedlivého muže a dokonce za svatého, že jej chodil navštěvovat a měl rád jeho vypravování. Na oslavě Herodových narozenin pak tančila Herodiadina dcera Salomé, tančila tak krásně, že jí za tanec Herodes slíbil cokoliv, oč ho požádá. Herodiada navedla svoji dceru, aby požádala o hlavu Jana Křtitele. Herodes ač nerad, musel dostát svému slibu a nechal Jana popravít. Když to uslyšeli Janovi učedníci, přišli, vzali jeho tělo a pochovali ho.¹⁰

Jan Křtitel je obvykle zobrazován jako dospělý, hubený a rozčuchaný, často je oblečený do šatů z kožešiny a kolem boků má kožený pás. Jeho atributem je velbloudí rouno. Jan Křtitel je patronem Malty, Burgundska a Provence. Ochraňuje tkalce, kožešníky, krejčí, koželuhy, sedláře, vinaře, hospodské bednáře, kominíky, hudebníky, tanečníky, zpěváky atd. Podle legendy je jeho hlava uložena v Umajjovské mešitě v syrském Damašku.¹¹

⁹ NĚMEC, Petr. *Osoby Nového zákona*. 1. Vydání, Cheb: IRPEN, 2009. ISBN 978-80-87229-03-3

¹⁰ NĚMEC, Petr. *Osoby Nového zákona*. 1. Vydání, Cheb: IRPEN, 2009. ISBN 978-80-87229-03-3

¹¹ *Ikony sv. Jana Křtitele* [online] Dostupné z: <http://www.listar.cz/ik_jankrt.htm> Citováno dne [2013-07-05]

5. Proces tvorby

5.1 Inspirace

Je těžké pojmenovat, co přesně člověka inspiruje a ovlivní v jeho tvorbě. Ve své práci jsem vycházela pouze z uměleckých směrů a tvorby malířů, které jsem záměrně vyhledala a s využitím jejich hlavních myšlenek, či konkrétních děl docílila daného výsledku. Neméně důležitým zdrojem inspirace, kromě níže uvedených umělců, mi bylo moje okolí a především příroda, ze které jsem se snažila naučit co nejvíce.

5.1.1 Andrej Rublev

Na konci desátého století Rusko přijímá křesťanství prostřednictvím Byzantské říše, ovšem tím také přijímá byzantský model kultury. Do Ruska přichází řečtí duchovní a také řečtí umělci a architekti. S sebou si přiváží řadu liturgických knih a také ikon. Vliv tradice slovanského křesťanství, o který se zasloužily především mise Cyrila a Metoděje, dal vzniknout novým duchovním centřům, ale také uměleckému životu, který však byl stále udáván byzantskou kulturou. Zlomovým okamžikem se stal vpád Tatarů do Ruska v roce 1238. Rusko bylo na dvě a půl století podřízeno přistěhovalcům.¹²

Dále se Rusko potýkalo s dalšími problémy, avšak v této době se poměrně radikálně změnilo smýšlení tehdejšího obyvatelstva. Začal velmi sílit názor na sjednocení rozdrobených sil feudální společnosti. Ve sjednocení lidé viděli možné osvobození země od tatarské Hordy. V roce 1380, se Rusům podařilo zvítězit na Kulikovském poli a zbavit se tatarské nadvlády. Právě tyto nové světlejší pohledy měly zásadní vliv na Rublevovu tvorbu. Andrej Rublev pracoval ve službách moskevského knížete Vasilije Dmitrijeviče, který byl synem Dmitrije Donského, hrdiny z Kulikovské bitvy. I druhý syn Dmitrije Donského, Jurij Zvenigorodský, si u Rubleva objednával ikony a fresky. Ve 14. Století byl v Rusi také veliký rozkvět klášterního života, což se přisuzuje mnoha důvodům například neutěšeným sociálním poměrům, působení asketických ideálů, rozsáhlým procesům

¹² ŠPAČKOVÁ, Martina. *Andrej Rublev, in: Největší malíři, život, inspirace a dílo: Andrej Rublev a ruské ikony* č. 60, 2000.

zemědělské kolonizace a aktivní politice Moskvy. Dokonce se zde rozšířil názor, že spásy se nelze dobrat světským životem.¹³

Místo ani datum narození Andreje Rubleva neznáme, stejně tak ani nevíme, z jakého pocházel prostředí. Někteří ruští spisovatelé se ve svých dílech zmiňují, o jeho smrti v pokročilém věku, z čehož vědci usuzují, že se narodil někdy mezi lety 1360 – 1370. Jako mladý, Rublev vstoupil do kláštera, patrně se jednalo o klášter sv. Trojice v Zagorsku. Tento klášter založil Sergij Radoněžský, který hlásal myšlenku sjednocení národa. Právě Radoněžský svými myšlenkami ovlivnil duchovní obsah Rublevových děl. O Rublevově práci se nedochovaly žádné písemné doklady, žádné z jeho děl není signované, a proto vědci museli udělat stylistickou analýzu, na základě které mohly Rublevova díla rozpoznat a chronologicky seřadit. Většina Rublevových děl byla zničena při požáru, nebo byla mnohokrát přemalována. Nad dochovanými díly se stále vědci přou o autorství. Ve středověku malíři pracovali ve skupinách (tzv. „artěl“). Právě Rublev sdílel skupinu s malířem Daniilou. Styl Rublevových děl se stal inspirací pro tzv. moskevskou školu. V kronikách byl popisován jako nadmíru rozumný člověk, zkušený, mírný a pokorný. Rublevova díla jsou ceněna především kvůli zobrazení harmonie, vyváženosti a světlosti. Rublev ve svých dílech dokázal vyjádřit tehdejší naději ve sjednocení a osvobození.¹⁴

Andrej Rublev mě nejvíce ovlivnil, co se týče použití barev. Barevnost jeho obrazů na mě působila jasně a zřetelně. Dále mě taky zaujala taková jemnost, pokora a střídmost v jeho díle.

5.1.2 Orfismus

Orfismus oficiálně vzniknul oddělením od kubismu, toto rozdělení zapříčinila výstava malíře Roberta Delauneye v Berlíně roku 1913. Orfismus byl nefigurativní směr a jeho představitelé vytvářeli jakousi harmonii obrazu, odpoutanou od malířova

¹³ LAZAREV, Viktor. *Svět Andreje Rubleva*. 1. Vydání, Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 1981.

¹⁴ ŠPAČKOVÁ, Martina. *Andrej Rublev, in: Největší malíři, život, inspirace a dílo: Andrej Rublev a ruské ikony* č. 60, 2000.

temperamentu. Umělci podřizovali dílo kompozici, jako je tomu u tvorby hudby. Právě s hudbou měl orfismus mnoho společného. Umělci se pokoušeli zobrazit stejné vjemy jako v hudbě. Důraz v těchto dílech kladl na rytmus. Orfismus je výrazně poetický a barevný. Jednoduché kompozice orfismu v sobě skýtali barevný rytmus, světlo a zvuk. Častými prvky orfismu byly točící se kruhy a spirály. Orfismus byl pojmenován francouzským básníkem Guillaumem Apollinaiem, který tento název vytvořil na základě přirovnání směru k antickému hrdinovi Orfeovi.¹⁵

*Označení orfismus tedy vzešlo ze specifických okolností, z potřeby pojmenovat nový směr plynoucí z básníkem pozorovaného "rozčtvrcení kubismu", celkovou změnu v umění, již Apollinaire předvídal a vroucně si ji přál, neboť si představoval, že tak dojde k rodící se estetiky nového směru.*¹⁶

V počátcích se orfismus inspiroval městem či krajinou, později se však díla stávala více a více abstraktními. Předními osobnostmi tohoto směru byli Robert Delauney a František Kupka.

5.1.3 František Kupka

Právě František Kupka mě v mé práci inspiroval nejvíce. František Kupka se narodil roku 1871 v Opočně. Byl malířem a grafikem. Roku 1886 byl přijat ke studiu na Akademii v Praze. Při svém studiu se také zabýval historií a zajímal se o vlastenecká témata. Roku 1891 Kupka odešel studovat do Vídně. V této době Kupka maloval převážně symbolické a alegorické náměty. Ve Vídni se seznámil s okultismem a spiritismem. Později získal stipendium na studium v Paříži. V Paříži byl přijat na Académii Julian a později na École des Beaux-Arts. Při studiu si přivydělával malováním plakátů a vyučoval a náboženskou mystickou nauku. V roce 1906 poprvé vystavoval na slavném Salonu d'Automne. V této době se také začal zajímat o moderní umělecké směry, především o futurismus. Ovlivněn moderními směry začal vytvářet vlastní abstraktní díla, tato díla byla řazena do nového

¹⁵ Orfismus[online] Dostupné z: <http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=87> Citováno dne [2013-07-05]

¹⁶ MUSILOVÁ, Helena: THEINHARDT, Markéta: BRULLÉ, Pierre. *František Kupka: Cesta k amorfě*. Praha: Národní galerie v Praze, 2012. ISBN 978-80-7035-511-4

uměleckého směru, orfismu. Kupka jako jeden z prvních malířů začal kromě barev a tvarů malovat také světlo, zvuky a dojem, který v něm zanechávaly. V roce 1910 začal experimentovat s barevnými spektry a pracoval s optickými teoriemi Isaaca Newtona. V roce 1912 vystavoval na Salonu des Indépendants mezi díly kubistů. František Kupka však nechtěl být řazen do nějakého konkrétního směru. Na počátku první světové války odešel jako dobrovolník na frontu. Byl jedním z organizátorů československé legie ve Francii. Po válce byl jmenován profesorem na pražské Akademii. Jeho první samostatná výstava proběhla roku 1921 v pařížské galerii Povolozky. Kupka byl také zakládající členem hnutí Abstraction-Création. V roce 1936 byla jeho díla vystavena v Muzeum of Modern Art v New Yorku a o deset let později se konala jeho retrospektivní výstava v Praze v galerii Mánes. Ve stejném roce Kupka vystavoval na Salonu des Réalités Nouvelles. František Kupka zemřel 24. června 1957 na pařížském předměstí Puteaux.¹⁷

Kupka se ve svém díle také intenzivně zabýval spiritismem a teosofií. František Kupka je společně s Robertem Delauneyem a Vasilem Kandinským považován za zakladatele abstraktního malířství. Ve svých dílech se prostřednictvím autonomních barevných dojmů pokouší vyjádřit pohyb a světlo.¹⁸

5.1.4 Color field painting – umění barevných polí

Color field painting lze považovat za odvětví amerického abstraktního expresionismu. Toto hnutí vzniklo v 50. letech 20. století ve Spojených státech. Jeho hlavním cílem bylo objevování a zkoumání expresivního potenciálu barvy. K tomuto účelu měly umělcům pomoci velké rozměry pláten, které vystavovali naopak v malých prostorech, aby tím zdůraznili a umocnili bezprostřední vliv na diváka. Vliv na rozvoj tohoto hnutí lze najít v barevných teoriích pařížských umělců Henriho Mattise a Roberta Delauneye, zprostředkované německým umělcem a pedagogem Hansem Hofmanem. Právě Hofman se později stal jedním z prvních teoretiků color field paintingu. Dalšími

¹⁷ *František Kupka* [online] Dostupné z: <http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=538> Citováno dne [2013-07-05]

¹⁸ RUHERBERG, Karl; SCHNECKENBURGER, Manfred; FRICKE, Christiane; HONNEF, Klaus. *Umění 20. století*. Praha: Nakladatelství Slovart, 2011. ISBN 978-80-7391-572

teoretiky, kteří se zasloužili o odlišení color field paintingu od abstraktního expresionismu byli Clement Greenberg a Harold Rosenberg. Color field painting se vyznačoval velkoformátovými barevnými plochami, které měly reflektovat umělcovy pocity a zprostředkovat je čistou a otevřenou formou. Z původních jednotlivých ploch, umělci tohoto hnutí později začali používat pruhy, terče a geometrické tvary, které byly často inspirovány přírodou a krajinou. Ústředními postavami tohoto směru byli Mark Rothko, Barnett Newman, Clyfford Still nebo také Ad Reinhard. Prostřednictvím tohoto umění umělci hledali osvobození od tradic předchozího umění a od omezení teorií barev minulých směrů.¹⁹

Malíři jako Barnett Newman, Mark Rothko a Ad Reinhard vytvářeli obrazy meditace a hlubokého pohroužení do sebe. Zejména Barnett Newman vytvářel ve svých obrazech nekonečné prostory, které byly v souladu s východními filosofiemi. Vytvářel jakousi prázdnotu, která nechávala divákovi obrovský prostor pro vlastní pocity. Jemnější a méně agresivní je pak dílo Marka Rothka. Ten vytváří splývavé čtyřúhelníky, které při delším pozorování vytvářejí prostor, zároveň však Rothko podtrhuje plošnost svých obrazů a to za pomoci hmotného nánosu barvy.²⁰

*Také jeho obrazy pravděpodobně skrývají neviditelného Boha, jehož podle židovského přesvědčení nelze zobrazovat ani v případě, kdy člověka přepadne onen „strach z nicoty“ který překrývají Rothkovy vznášející se tvary podobné chrámovým oponám: prázdnota a nekonečnost jsou spřízněné.*²¹

Právě Rothko se stal jedním z mých hlavních inspirátorů. Ovlivnila mě jak jeho díla, tak také jeho snaha o vytvoření meditativního díla, které by vyvolávalo duchovní prožitky.

¹⁹ Color filed painting[online] Dostupné z: <http://www.artmuseum.cz/smer_y_list.php?smer_id=155>
Citováno dne [2013-07-05]

²⁰ KRAUSOVÁ, Anna – Carola. *Dějiny malířství: od renesance po současnost*. Nakladatelství Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-056-3

²¹ RUHERBERG, Karl: SCHNECKENBURGER, Manfred: FRICKE, Christiane: HONNEF, Klaus. *Umění 20. století*. Praha: Nakladatelství Slovart, 2011. ISBN 978-80-7391-572

5.1.5 Mark Rothko

Mark Rothko byl americký malíř a grafik ruského původu. Vyrůstal v ortodoxních židovských tradicích. Studoval na prestižní univerzitě Yale, zde studoval angličtinu, francouzštinu, evropskou historii, fyziku, biologii, ekonomiku, dějiny filosofie a psychologii. Později začal studovat malbu na New school of design, tam ho velmi ovlivnil jeho učitel Max Weber. V roce 1928 Rothko poprvé vystavoval v galerii Opportunity. V té době byly jeho obrazy převážně temné a expresionistické. Kolem roku 1950 se setkal s Adolphem Gottliebem, Barnettem Newmanem a Miltonem Averym. Ti vytvořili uměleckou skupinu a navzájem se značně ovlivnili. V roce 1933 měl poprvé samostatnou výstavu a nedlouho poté vystavoval v New Yorku v Contemporary Arts Gallery. Právě v této době Rothko začal malovat velké barevné plochy, které vytvořily základ celé jeho následující tvorby. V roce 1938 dostal americké občanství, což zažehlo jeho dlouholetý strach z deportace do Evropy, kde se právě rozpínalo hitlerovské Německo. V roce 1939 společně s dalšími umělci založil skupinu Federation of Modern Painters and Sculptors. Tato skupina se stavěla proti politické propagandě v umění. Další léta se Rothko zabýval Freudovým dílem Výklad snů. Právě to ovlivnilo jeho další tvorbu, především co se týče užívání symbolů a mytologie. Největší vliv na Rothka měla díla Friedricha Nietzsche. Rothko přenášel vlastní pocity do čisté abstrakce, která byla odproštěna od vnějších vlivů. Obrazy tohoto období se nesetkaly s přílišným ohlasem. Rothko pak s Gottliebem odpověděli kritikům. Hlavní myšlenkou této odpovědi bylo upřednostnění jednoduchého vyjádření složité myšlenky, také se stavějí se za ploché formy, které ničí iluze a odhalují pravdu. V další tvorbě Rothko naprosto odvrhl jakékoliv figurativní prvky a začal se věnovat čistě abstraktní a nepředmětné malbě. Svá díla označoval pouze čísly, či podle barev, aby se vyhnul jakékoliv spojitosti s reálnými předměty. Podle jeho názoru by slova omezovala divákovu mysl a představivost. V roce 1943 se rozvedl a upadl do depresí. Pomohlo mu až seznámení s Clyffordem Stillem a Peggy Gugenheimovou, která usilovalo o to, aby Rothko vystavoval v její galerii. V roce 1945 se opět oženil. O rok později začal pracovat na spojení surrealismu a abstrakce a tím vytvářel jakési transformační obrazy. O dva roky později začal malovat velkoformátové obrazy, tvořené pouze dvěma nebo třemi barevnými plochami. Požadoval, aby si jeho díla diváci prohlíželi ze vzdálenost 46 cm. Právě z takové vzdálenosti měl být divák ohromen a také neměla být narušena intimita

obrazu. V roce 1952 se konala výstava amerických abstraktních expresionistů, které se Rothko účastnil. Právě tato událost zapříčinila rozpory Marka Rothka s některými dalšími umělci. To právě Rothkovi způsobilo další deprese a také to v něm roznítilo pocit, že je nepochopený a odmítaný. Rothko odmítal jakékoliv zařazení sebe či svých děl do nějakého směru či hnutí. V roce 1964 Rothko začal pracovat na výzdobě tzv. Rothkovy kaple, kterou vybudoval v Houstonu v Texasu. Toto dílo považoval za své nejdůležitější umělecké prohlášení. Právě toto dílo mělo zosobňovat celou jeho tvorbu. Rothko nikdy kapli neviděl, kaple byla otevřena v roce 1971, rok po jeho sebevraždě.²²

5.2 Cesta k abstrakci

Moje původní představa o podobě mého oltářního obrazu byla naprosto odlišná od výsledku. Původně jsem chtěla použít figurativní formu zobrazení, chtěla jsem příběh v podstatě pouze převyprávět pomocí symbolů a atributů a pouze posunout barevnost. Tato forma se pro mě ukázala jako nevhodná a příliš se mi nedařila, návrhy se ukázaly být prázdné, bez originálního nápadu a nezajímavé. Po domluvě s mým vedoucím práce a jeho pomoci v nasměrování, jsem od původního plánu upustila a rozhodla se hledat jiné možnosti. Věděla jsem, že přílišné experimentování s materiály a technikami nebude pro mě vhodné, chtěla jsem jednoduše malovat. Neměla jsem v úmyslu vytvořit něco naprosto spontánního, protože jsem věděla, že to z návrhu na skicu nedokážu přenést i s prvotním nábojem. Proto jsem tvořila návrhy promyšleně, přemýšlela jsem nad barevností a tvary, jejich významem a symbolikou. Postupně jsem se dostala k abstraktní malbě, což jsem do té doby v podstatě nikdy nezkoušela. K mému překvapení jsem zjistila, že je to právě ta cesta, kterou jsem hledala a že právě tímhle prostředkem dokážu vyjádřit o mnoho více, než jen moje prvotní představy. Nečekala jsem, že mě abstraktní malba natolik zaujme a otevře mi obzory. Práce mi umožnila lépe pochopit abstraktní malbu a moderní umění vůbec. V každém námětu jsem se pokusila najít klíčový okamžik, nebo jakýsi zásadní prvek. Tento fragment jsem se nejprve snažila v obraze zdůraznit, ale postupně jsem obraz zredukovala na pouze ten vybraný prvek a zbytek jsem buď ponechala jen ve velmi zjednodušené formě, nebo úplně odstranila. I základ, který jsem

²² Mark Rothko[online] Dostupné z: <http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=637> Citováno dne [2013-07-05]

ponechala, jsem postupně zjednodušovala na geometrické tvary. Snažila jsem se myšlenku vyjádřit, co nejjednodušeji a v co nejjasnější formě. Tyto jednoduché tvary a barvy většinou pak nesly symbolický význam.

Vytyčeným cílem mojí práce bylo namalovat 25 – 30 návrhů a 5 výsledných obrazů. Pro obrazy jsem si vybrala pět okamžiků z života Jana Křtitele. Vybrala jsem ty situace, které mi buď připadaly zásadní, anebo mě prostě jen zaujaly. Prvním námětem bylo zvěstování Janova narození, což je námět, který byl již mnohokrát ztvárněn, dále pak setkání dvou nastávajících matek, Alžběty a Marie. Třetí obraz se věnuje osobě Jana Křtitele a jeho křtem, který byl důležitou součástí jeho poslání a jehož myšlenka mě zaujala. Dalším námětem byla postava z Janova života, mladá dívka Salomé, která svým tancem zapříčinila jeho smrt. Toho téma jsme také viděli již mnohokrát, ale většinou bývá Salomé vyobrazena s hlavou Jana Křtitele, já jsem jí věnovala samostatný obraz. Posledním obrazem je Janova smrt.

5.3 Technologický postup

Nejprve jsem plánovala použít jako podklad sololitové desky, později jsem ale dala přednost plátnům, protože jsou lehká a dobře se s nimi manipuluje. Při výběru plátna jsem měla v podstatě tři možnosti materiálu. Jsou to bavlněná plátna, lněná a kombinace. Při výběru plátna jsem řešila, jestli chci, aby byla vidět textura. Len má výraznější textura, naopak bavlna jemnější, proto jsem nakonec zvolila kompromis a vybrala kombinaci bavlny a lnu. Plátno jsem před použitím namočila a vyžehlila. Čtyři plátna mají rozměry 130x90 cm a jeden 130x130 cm, protože tato velikost překročila jeden metr, použila jsem i střední příčku, aby se zabránilo případnému zkroucení rámu a jedno čtvercové 130x130, u tohoto rozměru jsem použila dvě středové příčky, tzv. kříž.

Dále jsem začala s napínáním plátna. Nejprve jsem gumovou paličkou stloukla „blind rámy“, pravoúhlým trojúhelníkem jsem změřila úhly, abych se přesvědčila, že rám je správně sestaven, pro jistotu jsem ještě změřila a porovнала úhlopříčky. Plátno jsem upravila do požadovaného rozměru, to je přibližně o deset centimetrů delší než velikost rámu, proto, abych plátno mohla zahrnout až na zadní stranu rámu. Plátno jsem srovnala

tak, aby byla vlákna přibližně rovnoběžná s příslušnou stranou rámu, poté jsem sponkovací pistolí plátno provizorně připevnila na rám, abych si zjednodušila manipulaci s ním. Následně jsem začala se samotným napínáním, postupovala jsem od středů a pokračovala na protilehlé straně, aby bylo napnutí rovnoměrné. Jako základní nátěr jsem zvolila akrylátový šeps. Celkem jsem na každé plátno natřela tři vrstvy. Po každém nátěru jsem povrch jemně zbrousila brusným papírem, abych odstranila nečistoty a aby další nátěr dobře přilnul k podložce. První nátěr jsem nechala koncentrovaný, další jsem mírně zředila vodou. Na napnutá a našepsovaná plátna jsem rozkreslila kompozice připravených skic a malovala. Pro svoji práci jsem si zvolila akrylové barvy, protože jsem s nimi měla již nějakou zkušenost a jejich vlastnosti mi vyhovují nejvíce. Dále jsem použila štětce, které jsou určeny pro malbu akrylovými barvami.

5.3.1 Charakteristika akrylových barev

Akrylová barva je disperzní barva na bázi polyakrylové pryskyřice. V čerstvém stavu je ředitelná vodou, v zaschlém stavu je naopak voděodolná. Vhodná je pro malbu na papír, karton, dřevo a především plátno.²³

Akrylové barvy vznikají jako vedlejší produkt průmyslu umělých hmot. Všechny barvy, akrylové nevyjímaje, jsou vyráběny za pomoci pigmentů, které mohou být přírodní nebo syntetické. Pigmenty pro výrobu akrylových barev jsou až na několik výjimek stejné, jako se používají u barev olejových.²⁴

Velkým pozitivem akrylových barev je jejich všestrannost. Akrylovou barvu lze použít jako lazuru i jako pastu, která umožňuje vytvořit zvláštní texturní efekty. Tento typ barev je stálý a nepodléhá chemickým změnám, jako je tomu u olejových barev. Kvalitní akrylové barvy by postupem času neměly měnit barvu (nežloutnou) ani by neměly tvrdnout. Nanášení barev na sebe nevyžaduje znalosti nějaké zvláštní techniky, i proto je užití tohoto typu o mnoho snazší než je tomu u olejové barvy. Akryl rychle usychá, proto lze na

²³ Napínání plátna[online] Dostupné z: <<http://www.bastaflora.cz/napinani-platna>> Citováno dne [2013-06-030]

²⁴ Oceana Books. *Akryl a kvaš*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svojtka, 2004. ISBN 80-7352-065-6

sebe barvu vrstvit rychleji, to však znemožňuje pozdější práci s barvou již na podložce, což může být problematické, avšak je možné sehnat? Prostředky zpomalující schnutí. Možnosti použití této barvy jsou pestré, akrylovou barvu lze použít na tradiční techniky – transparentní, netransparentní a kombinované, ale také se může škrábat, tlačit, stříkat, házet a rozprašovat. Je možné ji i míchat s plnidly za účelem získání zvláštních texturních efektů.²⁵

5.4 Popis obrazů

5.4.1 Anděl

V tomto obraze jsem se pokusila vystihnout moment, ve kterém se Jan Křtitel nevyskytuje, přesto se Jana křtitele velmi úzce týká. Je to okamžik, v němž se Zachariášovi zjevuje anděl Gabriel, aby mu zvěstoval narození jeho syna Jana. Anděl Zachariáše navštěvuje v chrámu.

Když ho Zachariáš spatřil, děsil se a padla na něho bázeň. Anděl mu však řekl. Neboj se, Zachariáši, neboť tvá prosba byla vyslyšena. Tvá manželka Alžběta ti porodí syna a dáš mu jméno Jan. (Luk 1,13)

Namalovala jsem křídlo anděla. Perutě, kterými prochází světlo, zde symbolizuje pocit, že přichází něco posvátného, děje se něco naprosto zvláštního ojedinělého a nadpřirozeného. V tomto obraze jsem se pokusila zachytit okamžik, ve kterém se člověku zjeví anděl. Je to okamžik, kdy je člověk právě ve spojení s Bohem. Snažila jsem se vystihnout jakousi posvátnou chvíli. Použila jsem převážně teplé barvy, protože jsem chtěla, aby z obrazu vystupovala pozitivní energie, která měla také působit i jako symbol důvěry. Bůh si vybral právě Zachariáše a jeho manželku, vložil do nich svou důvěru. Anděl je jako posel Boží a jako ukazatel správné cesty.

²⁵ SMITH, Ray. *Encyklopedie výtvarných technik a materiálů*. 2. Vydání, Praha: Nakladatelství Slovart, 2006. ISBN 978-80-87229-03-3

5.4.2 Setkání

Dalším námětem je první setkání Jana Křtitele a Ježíše Krista, ale je to setkání prostřednictvím jejich matek. Namalovala jsem situaci, v níž těhotná Marie přichází do Zachariášova domu a setkává se s Alžbětou, která očekává narození Jana.

Když Alžběta uslyšela Mariin pozdrav, pohnulo se dítě v jejím těle, byla naplněna duchem svatým. (Luk 1,13)

Chtěla jsem, aby v obraze byli, jak obě ženy, tak i jejich synové. Obraz je rozdělen do dvou částí, tyto dvě části dělí pozadí, tvořené jednobarevnými plochami. Modré pozadí symbolizuje Marii, je to barva, ve které je Marie nejčastěji zobrazována. Druhá plocha tvořená zemitou červenou symbolizuje Alžbětu. Je to tedy obraz dvou matek, kterým Bůh svěřil důležitý úkol. Přivést na svět Mesiáše a jeho ohlašovatele. Jejich matky jsou jejich pevným základem a pozadím jejich životů, to ony je porodily a vychovaly. Dále jsem namalovala oba dva muže. Výsledek připomíná diagram, který znázorňuje průběh jejich života. Ježíše s Janem si často pletli, domnívali se, že Jan je Mesiáš a naopak Ježíš je prorok. Také je oba dva stihl velmi podobný osud. Jejich životy jsou si velmi podobné, proto jsem vytvořila jakési metaforické zrcadlení. U Jana jsem využila stejných barev jako v třetím obraze, který je věnován pouze jemu. Do obrazu jsem se pokusila dostat ještě další význam, a to rozdělení Starého zákona proroků a Nového zákona, který začíná v Kristu.

5.4.3 Voda

Třetí obraz se věnuje pouze osobě Jana Křtitele a jeho křtu. Křest byl velice důležitým prvkem Janovy služby. Jan křtil v řece Jordánu a jeho křest byl jiný, než který známe. Byl to křest ve vodě, který sloužil jako pokání na odpuštění hříchů. Jan křtil ty, kteří se rozhodli vést lepší život.

Celá judská krajina i všichni z Jeruzaléma vycházeli k němu, vyznávali své hříchy a dávali se od něho křtít v řece Jordánu. (Mk 1,5)

Na této situaci mě zaujala funkce té oné vody. Rozhodla jsem se, že bude v centru tohoto obrazu. Je to voda, která má schopnost z nás sejmuti naše hříchy a očistit nás. Při

tvorbě tohoto obrazu jsem se inspirovala vodou a některými jejími vlastnostmi. Původně jsem se pokoušela namalovat vlnící se hladinu, nebo proud řeky, ale to vytvářelo obraz příliš komplikovaný a chaotický. Já jsem ale chtěla docílit klidného až meditativního obrazu. Pokoušela jsem se vytvořit obraz, který by odrážel harmonii člověka, Jana, a přírody. Nakonec mě napadlo udělat pouze jediný jednoduchý tvar a to kruh, jako ten který se vytvoří, když do vody hodíme kámen.

Dále sem využila další vlastnosti vody a to její schopnost téměř dokonale odrážet světlo. Proto každý použitý pruh má svůj význam. Tmavě modré pruhy symbolizují vodu, hlubokou, studenou, tu která dává život a snímá hříchy. Červenohnědý pruh představuje Janovo tělo, opálené pražícím sluncem na poušti. Tmavě hnědá plocha představuje zem a světle modrá nebe. Žlutý okr odráží písek a poušť, ale také Janův atribut – velbloudí roundo a zelená je zarostlý břeh Jordánu.

5.4.4 Salome

Čtvrtý obraz nese příběh dvou žen, které rozhodly o životě Jana Křtitele. Jan Křtitel byl zatčen Herodem Antipou, protože kritizoval jeho manželství s Herodiadou. Herodiada dosáhla své pomsty prostřednictvím svojí dcery Salome, která svým překrásným tancem přiměla svého nevlastního otce, aby Janovi nechal setnout hlavu. Salome tančila tanec sedmi závojů.

Na Herodovy narozeniny však dcera té Herodiady tančila uprostřed hostů. Zalíbila se Herodovi a on přisahou slíbil dát cokoli, oč si požádá. (Mat 14,6)

Při tvorbě tohoto obrazu jsem se inspirovala především tancem, sledovala jsem pohyby tanečnic a snažila se zachytit fragment pohybu. Dále jsem se inspirovala fotografiemi z vesmíru a konkrétně prstenci Saturnu, které pro mě představovaly dojem pohybu. Na tomto obraze jsem se pokusila zobrazit část jejího tance, jen zlomek, jediný pohyb. Část trajektorie jejího pohybu. Snažila jsem se do obrazu dostat pocit pohybu a dynamiky. Chtěla jsem, aby oblouk byl ladný a současně byl ostrý a jasný. Oblouk je umístěn v pravém horním rohu, je až na kraji obrazu a mým cílem bylo vytvořit dojem, že z obrazu utíká pryč, má tendenci se pohybovat dál. Pozadí tohoto oblouku je tmavé a má představovat Herodiadu, která tvoří kontext celé situaci, je to okamžik, krásného lidského

pohybu a současně předzvěst smrti. Také použité barvy mají svůj smysl, oblouk je tvořen teplými barvami, které nesou význam dívčiny přitažlivosti.

5.4.5 Smrt

Poslední obraz zobrazuje moment, když už došlo k popravě Jana Křtitele. Moment, kdy mu byla setnuta hlava.

Poslal hned kata s příkazem přinést Janovu hlavu. Ten odešel, stál ho v žaláři a přinesl jeho hlavu na míse. (Mk 6,27)

V tomto obraze jsem se pokusila vyjádřit strach ze smrti, nejistotu, kdy člověk zapochybuje o tom, co ho po smrti čeká. Chtěla jsem vytvořit dojem agresivity, nepřirozenosti této smrti. Nejdůležitějším prvkem je zde kontrast studené modro zelené a jasně zářivě rudé. Obraz má být expresivní. Má vyjadřovat konec jednoho života, ale také celé éry. Je to konec Starého zákona a smrt posledního proroka. Je to konec a dovršení Janova poselství. Při tvorbě toho obrazu jsem z části použila první ještě figurativní návrh, ponechala jsem si jeho barevnost. Částečně jsem využila i předměty z původního návrhu, které jsem zredukovala na geometrické tvary. Barvy zde mají znovu svůj význam, tento odstín zelené barvy jsem použila, protože strach ze smrti mi ji asocioval. Je to barva nemocničních prostorů, barva místa, kde se strach ze smrti často objevuje. Červená barva je klasicky a jednoduše krev.

6. Závěr

V praktické části mé bakalářské práce jsem vytvořila soubor pěti obrazů středního formátu na biblické téma. Čtyři z těchto obrazů mají rozměry 130x90 cm a jeden 130x130 cm. Obrazy jsou tematicky spojeny, všechny zobrazují momenty ze života Jana Křtitele. Součástí praktické části je také soubor návrhů. Fotografie obrazů i vybraných skic jsou součástí přílohy. Jak můj vlastní výtvarný záměr, tak i forma prošly v průběhu tvorby značnými proměnami, z původní figurativní malby jsem postoupila k abstrakci, která se pro mě ukázala být vhodnější.

V teoretické části se věnuji významu oltáře, dále pak životu Jana Křtitele, jak je popisován v evangeliích. V další části představuji svoje hlavní inspirační zdroje, popisuji průběh tvorby, technologický postup a zvolenou techniku. Poslední částí je vysvětlení záměru u každého z obrazů.

7. Resumé

In the practical part of the bachelor thesis I have created five medium format paintings, for this pictures I have painted approximately thirty sketches. The paintings are based on the biblical theme, specifically the life of John the Baptist. The size of paintings is 130x90 cm and 130x130 cm. The pictures are painted on canvas. For painting I have chosen an acrylic technique. I have created this work in abstract form. In the process of painting I tried to simplify the topic and express situations by geometric shapes. Colour has a very important function there because it carries a symbolic meaning.

In the theoretical part of the thesis there I initially deal with altar, its meaning and history. This part was quite important for me, because some ideas I have found out about altars was new for me and they changed my viewpoint. The second part of the theoretical thesis is the story of John the Baptist. In this text I describe events of his life which I have looked up in the bible. In another section there I deal with the main sources of inspiration. There I mention Russian painter Andrej Rublev and its work, then an art movement orfism and its representative František Kupka. The last I write about colour field painting and Mark Rothko.

Then I describe the process of painting. In this section I deal with the chosen technique, I write about its advantages and disadvantages.

In conclusion I describe my paintings separately. I try to explain its meaning and symbols which are hidden there.

8. Seznam použité literatury

Bible – Písmo svaté Starého a Nového zákona, Ekumenický překlad, 5. Přepřacované vydání , Praha 1994

ČERNOUŠEK, Tomáš. *Liturgický prostor*. Olomouc: Nakladatelství Matice cyrilometodějská, 1995.

KRAUSOVÁ, Anna – Carola. *Dějiny malířství: od renesance po současnost*. Nakladatelství Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-056-3

LAZAREV, Viktor. *Svět Andreje Rubleva*. 1. Vydání, Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 1981.

MUSILOVÁ, Helena: THEINHARDT, Markéta: BRULLÉ, Pierre. *František Kupka: Cesta k amorfě*. Praha: Národní galerie v Praze, 2012. ISBN 978-80-7035-511-4

NĚMEC, Petr. *Osoby Nového zákona*. 1. Vydání, Cheb: IRPEN, 2009. ISBN 978-80-87229-03-3

OCEANA BOOKS. *Akryl a kvaš*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Svojtka, 2004. ISBN 80-7352-065-6

PAVLINCOVÁ, Helena: HORYNA, Břetislav. *Judaismus křesťanství islám*. 2. Vydání, Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. ISBN 80-7182-165-9

RUHERBERG, Karl: SCHNECKENBURGER, Manfred: FRICKE, Christiane: HONNEF, Klaus. *Umění 20. století*. Praha: Nakladatelství Slovart, 2011. ISBN 978-80-7391-572

SMITH, Ray. *Encyklopedie výtvarných technik a materiálů*. 2. Vydání, Praha: Nakladatelství Slovart, 2006. ISBN 978-80-87229-03-3

ŠPAČKOVÁ, Martina. *Andrej Rublev, in: Největší malíři, život, inspirace a dílo: Andrej Rublev a ruské ikony č. 60*, 2000.

Elektronické zdroje

Ikony sv. Jana Křtitele[online] Dostupné z:

<http://www.listar.cz/ik_jankrt.htm> Citováno dne [2013-07-05]

František Kupka[online] Dostupné z:

<http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=538 > Citováno dne [2013-07-05]

Orfismus[online] Dostupné z:

<http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=87> Citováno dne [2013-07-05]

Color filed painting[online] Dostupné z:

<http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=155> Citováno dne [2013-07-05]

Mark Rothko[online] Dostupné z:

<http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=637> Citováno dne [2013-07-05]

Napínání plátna[online] Dostupné z:

<<http://www.bastaflora.cz/napinani-platna>> Citováno dne [2013-06-30]

Obrazové přílohy

Obrázek 1 - Andrej Rublev: Archanděl Michael

Zdroj: *Ikona of the Archangel Michael* [online] dostupné z <http://www.pallasweb.com/ikons/ikon-gallery/ikon-of-the-archangel-michael-1.html> > citováno dne [2013-07-10]

Obrázek 2 - František Kupka: Vertikální plány I

Zdroj: *Vertical planes 1* by Frantisek Kupka [online] dostupné z <http://en.wahooart.com/@/@/8LHURH-Frantisek-Kupka-Vertical-planes-1> > citováno dne [2013-07-10]

Obrázek 3 - Mark Rothko: Untitled Mural for End Wall

Zdroj: *Untitled Mural for End Wall* [online] dostupné z <http://www.wikipaintings.org/en/mark-rothko/untitled-mural-for-end-wall> > citováno dne [2013-07-10]

Obrázek 4 - Návrh anděla I.

Obrázek 5 - Návrh anděla II.

Obrázek 6 - Návrh anděla III.

Obrázek 7 - Návrh anděla IV.

Obrázek 8 - Návrh anděla V.

Obrázek 9 - Návrh anděla VI.

Obrázek 10 - Návrh anděla VII.

Obrázek 11 - Návrh setkání I.

Obrázek 12 - Návrh setkání II.

Obrázek 13 - Návrh setkání III.

Obrázek 14 - Návrh setkání IV.

Obrázek 15 - Návrh setkání V.

Obrázek 16 - Návrh voda I.

Obrázek 17 - Návrh voda II.

Obrázek 18 - Návrh voda III.

Obrázek 19 - Návrh Salome I.

Obrázek 20 - Návrh Salome II.

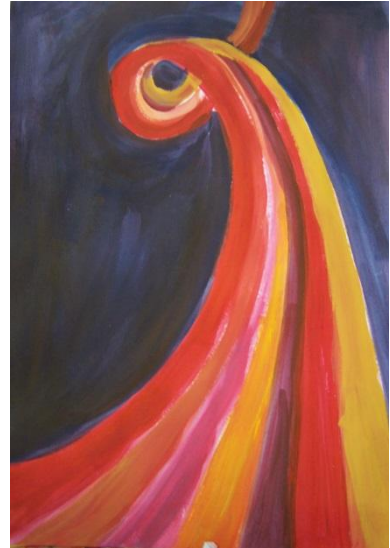
Obrázek 21 - Návrh Salome III.

Obrázek 22 - Návrh Salome IV.

Obrázek 23 - Návrh Salome V.

Obrázek 24 - Návrh Salome VI.

Obrázek 25 - Návrh smrt I.

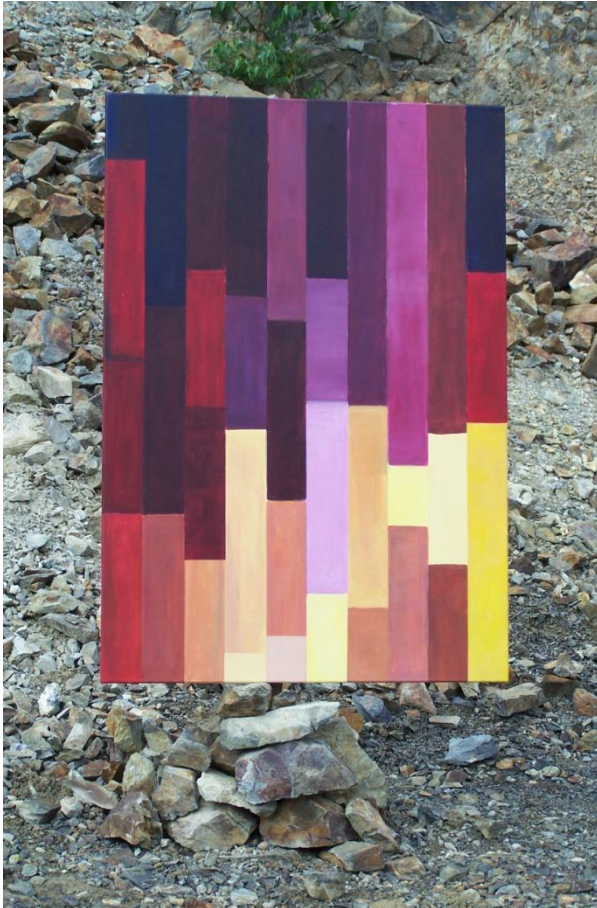
Obrázek 26 - Návrh smrt II.

Obrázek 27 - Návrh smrt III.

Obrázek 28 - Návrh smrt IV.

Obrázek 29 - Anděl

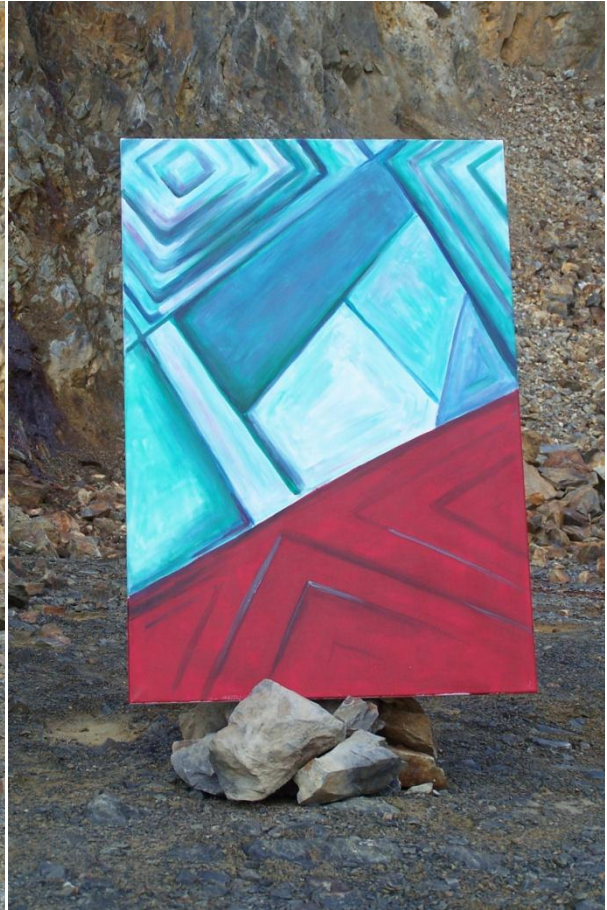
Obrázek 30 - Setkání

Obrázek 31 - Voda

Obrázek 32 - Salome

Obrázek 33 - Smrt

Obrázek 34 - Můj oltář s vodou

Obrázek 35 – Můj oltář bez vody